

ADVIES

GEZONDHEIDSDOELSTELLING MILIEUGEZOND-
HEIDSZORG

Advies van de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.vlaamseraadwvg.be – T +32 2 209 01 11 – E info@vlaamseraadwvg.be

Adviesvraag	Gezondheidsdoelstelling Milieugezondheidszorg	
Adviesvrager	Hilde Crevits - Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	
Ontvangst adviesvraag	21 december 2023	
Decretale opdracht	adviesfunctie	
Goedkeuring	Sectorale kamer Gezondheid op 29 januari 2024	
Contactpersoon	Annick De Donder	addonder@serv.be

Inhoud

Advies	4
Situering	4
1. Algemene waardering	4
2. Uitgangspunten	5
2.1 Health in all policies	6
2.2 Impact op kwetsbare groepen	6
2.3 Datagedreven inzichten	7
3. De rol van de zorg- en welzijnssector	7
4. Lokaal milieugezondheidsbeleid	8

Advies

Situering

De Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (hierna: de raad) ontving op 21 december 2023 een adviesvraag over de gezondheidsdoelstelling Milieugezondheidszorg. Deze adviesvraag is binnen de raad behandeld door de kamer gezondheid, die een verlenging van de formele adviestermijn kreeg met 11 dagen. De kamer gezondheid keurde het voorliggend advies bij consensus goed op 29 januari 2024.

Reeds in 2022 startte het Departement Zorg met de voorbereiding van de eerste Vlaamse gezondheidsdoelstelling Milieugezondheidszorg. Een uitgebreid voortraject resulteerde in december 2023 in een gezondheidsconferentie waar de volgende gezondheidsdoelstelling werd bekend gemaakt:

- Tegen 2030 is er een gunstige tendens van de milieugerelateerde ziektelast van de Vlaming.

Met deze doelstelling wordt er vanuit het preventieve gezondheidsbeleid gezocht naar mogelijke oplossingen voor grote uitdagingen op vlak van milieugezondheid in Vlaanderen. Daarin worden drie thema's onderscheiden: (1) klimaat en gezondheid, (2) leefomgevingskwaliteit met nadruk op lucht- en geluidsverontreiniging en (3) Zeer Zorgwekkende Stoffen.

1. Algemene waardering

De raad vindt het goed dat Vlaanderen verder werkt met gezondheidsdoelstellingen die gericht zijn op het bevorderen van de gezondheid en het welzijn van zijn bevolking. Ook de totstandkoming van dergelijke doelstellingen, via een participatief voortraject en een gezondheidsconferentie met betrokkenheid van tal van partners, wordt volop gesteund.

Met de nieuwe gezondheidsdoelstelling en het bijhorende ontwerp van strategisch plan is er nu voor het eerst een kader voor het Vlaamse milieugezondheidsbeleid van de volgende jaren. De raad waardeert dat daarmee de gezondheidsimpact ten gevolge van onze leefomgeving in het algemeen en meer specifiek ook van blootstelling aan klimaatstressoren en aan zeer zorgwekkende stoffen expliciet op de agenda wordt gezet.

Voor de raad vergen deze belangrijke uitdagingen een systeemaanpak. Hij vindt een dergelijke aanpak echter nog onvoldoende terug in het ontwerp van strategisch plan. Het gaat eerder om een opsomming van (gefragmenteerde) maatregelen en er wordt toch vooral verwezen naar bestaande initiatieven in plaats van nieuwe en vernieuwende beleidsacties. Ook budgettair is het niet duidelijk welke engagementen de Vlaamse overheid zal opnemen om te komen tot een duurzaam dalende milieugerelateerde ziektelast.

De hoofddoelstelling, overkoepelende doelstellingen per thema en subdoelstellingen zijn voor de raad positief, maar blijven zeer vaag. Er is nood aan verdere uitwerking en concretisering, want wat is 'een gunstige tendens'¹, wat betekent 'streven naar'², hoe wordt een 'relevante bijdrage'³ gemeten, hoe wordt gemeten welke beleidsinitiatieven klimaatgezondheidsuitdagingen 'performant' aanpakken⁴, ...? Momenteel mist het ontwerp van strategisch plan duidelijke keuzes qua indicatoren waarop de hoofd- en subdoelen zullen worden geëvalueerd en waarmee uiteindelijk de impact van het milieugezondheidsbeleid kan worden gemeten.

Voor wat betreft de hoofddoelstelling ligt de focus eerder op het omgaan met klimaatverandering. Eén van de elementen uit deze doelstelling is het verlagen van de impact van de klimaatverandering (adaptatie), terwijl niets gezegd wordt over het bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering op zich (mitigatie). De raad begrijpt dat daarvoor ook gekeken moet worden naar het Vlaamse klimaatgezondheidsplan en vindt de aandacht voor klimaatverandering wel terug in andere delen van het ontwerp van strategisch plan maar vraagt eveneens in de gezondheidsdoelstelling een goede balans tussen adaptatie- en mitigatiemaatregelen. Hiermee zou de doelstelling aan kracht winnen.

2. Uitgangspunten

Voor de raad zijn de zeven principes die richting geven aan het ontwerp van strategisch plan zeker betekenisvolle uitgangspunten. Een goede implementatie van deze principes, waaronder 'health in all policies', proportioneel universalisme en datagedreven inzichten, geeft kansen om te komen tot een meer duurzaam milieugezondheidsbeleid. De raad formuleert wel nog enkele aandachtspunten bij deze principes en doet ook hier een oproep naar verdere concretisering.

---

¹ Hoofddoelstelling milieugezondheidszorg: Tegen 2030 is er een gunstige tendens van de milieugerelateerde ziektelast van de Vlaming.

² Overkoepelende doelstelling voor het thema leefomgevingskwaliteit: Tegen 2030 streven we naar een gezonde leefomgevingskwaliteit in Vlaanderen.

³ Thematische subdoelstelling 2 voor het thema zeer zorgwekkende stoffen: De prioritaire humane Zeer Zorgwekkende Stoffen met een relevante bijdrage in de ziektelast worden opgevolgd in gezondheidsmonitoring en -surveillance.

⁴ Thematische subdoelstelling 4 voor het thema klimaat-gezondheid: Het klimaatgezondheidsperspectief maakt deel uit van beleidsinitiatieven op Vlaams niveau en verschillende beleidsdomeinen werken samen om klimaatgezondheidsuitdagingen performant aan te pakken.

2.1 Health in all policies

Werken aan de gezondheid van de Vlaming en zijn omgeving is een opdracht van de verschillende beleidsniveaus en -domeinen. Een transversale aanpak van vele thema's inzake milieugezondheidszorg is noodzakelijk, zowel op het lokale niveau met de betrokken diensten van lokale besturen als op het Vlaamse niveau. Deze noodzaak wordt in het ontwerp van strategisch plan ook aangehaald. Men vernoemt enkele andere beleidsdomeinen (bv. omgeving en milieu) maar er is geen concrete aanpak om die beleidsdomeinen te motiveren om de nieuwe gezondheidsdoelstelling mee te realiseren. Het health in all policies-principe wordt nog te weinig omgezet in een werkelijk geïntegreerd verhaal.

Zo vindt de raad het bijvoorbeeld erg jammer dat onder subdoelstelling 2 voor het thema klimaat-gezondheid⁵ alleen wordt gekeken naar het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Hier ligt een gemiste kans om andere beleidsdomeinen aan te spreken en een concrete vertaalslag te maken van het health in all policies-principe (bijvoorbeeld in de domeinen mobiliteit, arbeidsmarkt/industrie en huisvesting).

Er wordt ook nergens duidelijk gemaakt welke verwachtingen er zijn per beleidsdomein. Wanneer er wel sprake is van samenwerking over beleidsdomeinen heen⁶, is niet duidelijk hoe het overzicht wordt behouden van de beleidsinitiatieven en wie dit zal opvolgen. Dit alles maakt dat het ontwerp van strategisch plan naar andere beleidsdomeinen en -niveaus toe slagkracht mist.

2.2 Impact op kwetsbare groepen

Ook voor wat betreft het principe van het universeel proportionalisme ziet de raad te weinig voorbeelden van hoe dit effectief geïmplementeerd zal worden. Niettegenstaande dat er in het ontwerpplan benoemd wordt dat er extra aandacht moet zijn voor kwetsbare groepen, mist de raad concrete maatregelen die het proportioneel universalisme toepassen en die toelaten dat het beleid ook kan worden geëvalueerd op haar inzet ten aanzien van kwetsbare groepen.

Algemeen vraagt de raad om de sociale- en verdelingseffecten van een milieugezondheidsbeleid zeer goed te bewaken. De gezondheidsgevolgen van de klimaatveranderingen zijn ongelijk verdeeld, net zoals de impact die het gevoerde klimaat- en milieubeleid heeft op burgers. Mensen in armoede worden vaak als eerste en het hardst getroffen door de gevolgen van klimaatverandering en milieuvervuiling. Het ontbreekt hen vaak aan middelen om bijvoorbeeld in een gezondere leefomgeving te wonen of om hierrond beschermende acties te ondernemen. Daarom verwacht de raad van de overheid gepaste maatregelen om voor alle burgers een schoon, gezond en duurzaam leefmilieu waar te maken. Van deze burgers mag verwacht worden dat zij ook bepaalde inspanningen leveren voor een goede gezondheid en een gezonde leefomgeving maar de grootste

---

⁵ “Door te streven naar klimaatneutraliteit van en klimaatweerbaarheid in de zorg- en welzijnssector, beperken we de impact van klimaatverandering op de gezondheid”.

⁶ Thematische subdoelstelling 4 voor het thema klimaat-gezondheid: Het klimaatgezondheidsperspectief maakt deel uit van beleidsinitiatieven op Vlaams niveau en verschillende beleidsdomeinen werken samen om klimaatgezondheidsuitdagingen performant aan te pakken.

verantwoordelijkheid om een kader te creëren en acties te nemen, ligt bij het beleid. Zonder gerichte beleidsacties zal de milieu- en klimaatproblematiek trouwens de reeds bestaande gezondheidsongelijkheid nog doen toenemen, onder meer omdat de tastbare gezondheidsimpact van klimaat en milieuvervuiling ongelijk verdeeld is.

2.3 Datagedreven inzichten

De raad beaamt dat het beschikken over data betreffende de gezondheid en de blootstellingsrisico's van de bevolking zal bijdragen aan het ontwikkelen van een effectief milieugezondheidsbeleid. Daarbij leest de raad in het ontwerp van strategisch plan verschillende verwijzingen naar bestaande initiatieven waarin gezondheids- en omgevingsdata verzameld worden. De raad verwacht dan ook dat elke (nieuwe) gegevensopvraging en -verwerking gebeurt met maximale toepassing van het only once-principe en gebruik van bestaande authentieke bronnen. Maximale ontsluiting van deze data tot op het lokale niveau is eveneens een aandachtspunt (zie punt 4).

Uiteraard gaat de raad er vanuit dat het verzamelen en verwerken van gegevens ook zal gebeuren met respect voor de privacy van de burger en het gegevensbeschermingsrecht. Bovendien moeten burgers transparantie hebben over welke data van hen met wie gedeeld wordt, en moeten ze hier ook zelf zeggenschap over hebben.

3. De rol van de zorg- en welzijnssector

De raad vindt het goed dat de zorg- en welzijnssector aangesproken wordt voor het mee terugdringen van de negatieve impact van de sector op het milieu en de milieugerelateerde gezondheidsimpact⁷. Er wordt al heel wat initiatief genomen, zoals een omslag naar herbruikbare energie en verduurzaming en het beheersen en reduceren van afvalstromen en van het gebruik van (bio)chemische en nucleaire producten. De raad adviseert om de bestaande initiatieven te consolideren (bv. circulaire zorg, vereisten rond duurzame infrastructuur) en te verankeren. De raad meent dat de inspanningen momenteel vaak gefragmenteerd gebeuren en zonder een duidelijk zicht op de impact van deze elementen op de gezondheid. Een gebrek aan ondersteuning, opvolging en financiering door de bevoegde overheden zijn problematisch en vragen oplossingen.

De zorg- en welzijnssector participeert ook in het opvolgen van de gezondheidsdoelstelling door het begeleiden, opvangen en indien nodig behandelen van burgers die getroffen worden door milieu- of klimaatverandering. Dit kan volgens de raad kaderen in een brede (preventieve) aanpak waarin de rol van de zorg- en welzijnssector geëxpliciteerd wordt. In het ontwerp van strategisch plan is echter niet duidelijk gemaakt wat de verwachtingen van de Vlaamse overheid hieromtrent zijn.

---

⁷ Subdoelstelling 2 voor het thema klimaat-gezondheid.

4. Lokaal milieugezondheidsbeleid

Het mee realiseren van de milieugezondheidsdoelstelling is eveneens een lokale opdracht⁸, zeker wanneer het gaat om het werken aan een betere leefomgevingskwaliteit. Het is belangrijk dat daarbij rekening wordt gehouden met de lokale situatie (verschillen in expertise en slagkracht maar ook verschillen in populatie en landschappen) en dat waar nodig gepaste ondersteuning wordt voorzien:

- De lokale besturen moeten met vragen en bekommernissen op het snijvlak van gezondheid, klimaat en milieu terecht kunnen bij gespecialiseerde organisaties. Het kunnen rekenen op de expertise van de medisch milieukundigen op het terrein is cruciaal. Zij moeten lokaal ingezet kunnen worden, onder meer in combinatie met wijkwerkers.
- Een maximale ontsluiting van milieugerelateerde gezondheidsdata en een geïntegreerde en gebruiksvriendelijke aanbidding ervan, is zeer belangrijk om doelgericht te kunnen handelen. De verzamelde data in het kader van de gezondheidsdoelstelling moet ook relevant en beschikbaar zijn voor de lokale besturen in functie hun eigen uit te voeren lokale acties.
- Men kijkt doorheen de verschillende doelstellingen vaak naar de lokale besturen voor communicatie naar hun burgers rond milieugezondheidszorg en voor het dissemineren van Vlaams communicatiemateriaal. De ervaring in de lokale context leert echter dat dit onvoldoende is. Een goede communicatiemix is nodig voor het bereiken van alle burgers, en in het bijzonder de meer kwetsbare burger. Het is een blijvend aandachtspunt om het Vlaamse communicatiemateriaal veel meer op deze kwetsbare of moeilijk bereikbare doelgroep af te stemmen.

---

⁸ Subdoelstelling 3 voor het thema klimaat-gezondheid.